

Психолошка процена реакција и потреба деце различитог узраста у различитим фазама болести

Вукашин Чобелић

РЕЗИМЕ: пожељне реакције код деце и адолесцената и кратке смернице за стручњаке

1. Пожељне реакције:

- Важно је да мали пацијенти упркос различитим негативним осећањима, наставе да се труде да функционишу у различитим улогама и контекстима, наравно онолико колико је то могуће. То подразумева односе са вршњацима, бригу о школи, брату, сестри, блиским особама. Пожељно је да и у фази лечења воде рачуна о својим интересовањима. Битно је превазићи стратегију избегавања, која подразумева приступ „Још само да се ово оствари или страх смањи, па ћу онда почети са том активношћу”, а уместо ње се трудити, да се уз непријатна осећања, обављају различити задаци и постижу циљеви.

- Пожељно је да се у што мањој мери оптерећују питањима шта би све могло да се деси и шта би било ако би лечење почело да се одвија у лошем смеру. Оваква размишљања су у основи сваког страха и уобичајена су у таквим околностима. Међутим, уколико почну да оптерећују пацијента, онда то може да се одрази на његово расположење и понашање. Са друге стране, деца и млади који су више фокусирани на ситуацију овде и сада, а не на размишљање о могућим последицама у будућности, испољавају адекватнији начин реаговања. У основи њиховог размишљања је фокус на стварима која су под њиховом контролом, као што је однос са другима, вођење рачуна о исхрани, хигијени, вежбама, а не о могућим будућим исходима, јер је то нешто што је ван њихове контроле. То подразумева приступ у чијој је основи идеја да се дете нада и верује да ће све бити добро, као и да је спремно да се суочи са новонасталом тешком ситуацијом, онда када је она извесна, а не унапред размишљајући о њој.

- Када се ради о последњем периоду палијативне фазе, важно је поштовати различите реакције деце и младих. Уколико пацијенти не желе да разговарају о крају живота, то треба поштовати, јер би им такав разговор био сувише претећи. Са друге стране, уколико се створи могућност, такву комуникацију треба прихватити и омогућити детету да искаже неке за њега важне ствари.

2. Кратке смернице за стручњаке:

- Мале пацијенте не гледајте кроз призму болести (само као пацијенте), већ као јединствене личности, односно особе које имају своје жеље, потребе и ставове. То значи да их не сажалјевате или гледате са висине, већ из што је могуће више равноправне позиције.
- Покушајте да разумете свако појединачно дете, односно да увидите које су његове потребе. То подразумева способност „да се ставите у њихове ципеле и да гледате кроз њихове наочари”. На тај начин ћете их у највећој мери подржати и охрабрити.
- Будите уз њих и вербално и невербално. У оваквим околностима је дозвољено држати дете за руку, загрлити га и поделити осећања са њима, јер им на тај начин дајемо за право да и они осећају љутњу или тугу.
- Дајте им за право да испоље своја различита осећања и покушајте да их поднесете.
- Пратите своја осећања, јер је тешко увек остати прибран и контролисан. Уколико изгубите контролу, обавезно када се смирите објасните детету како сте се осећали и због чега, да не би оно само реконструисало шта се догодило.
- У последњој фази палијативног збрињавања, будите уз дете и понудите му могућност разговора о различитим темама.
- Уколико сте били везани за дете, а оно је преминуло, имајте снаге „да га пустите, јер то не значи да га самим тим и заборављате – дете пуштамо да оде, али га не заборављамо”.